

Rektor

BESLUT

Diarienummer V 2025/1936

Datum 2025-08-21

Adressat

Utbildningsdepartementet
Forskningspolitiska enheten

Yttrande över EU:s ramprogram för forskning och innovation

Ert diarienummer: U2025/01586

Lunds universitet har fått möjlighet att yttra sig över rubricerad remiss, vilken har publicerats med anledning av lagförslag från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om nästa ramprogram för forskning och innovation (KOM(2025) 543) samt det tillhörande specifika programmet för dess implementering (KOM(2025) 544).

Sammanfattning av huvudsakliga synpunkter

Lunds universitet välkomnar lagförslaget om Horisont Europa som till stora delar bibehåller och bygger vidare på den struktur som tjänat europeisk forskning och innovation väl fram till nu.

- Lunds universitet välkomnar särskilt att ramprogrammet (*the tenth Framework Programme*, FP10) föreslås fortsätta som ett självständigt program. Det är av yttersta vikt att detta oberoende behålls under förhandlingarna.
- Lunds universitet anser att forskning och innovation är centrala för att EU ska kunna öka sin konkurrenskraft och öka välbefindandet i Europa. Det är därför mycket välkommet att EU:s fleråriga budgetram som helhet återspeglar detta och särskilt att FP10 föreslås få en nästan dubblerad budget jämfört med nuvarande ramprogram (FP9). För att skapa förutsättningar för att stärka excellent europeisk forskning och innovation är det viktigt att budgeten inte skärs ned under förhandlingarna.
- Lunds universitet noterar att kommissionen velat hålla lagtexterna koncisa för att kunna leverera på sitt mål om ett

flexibelt program, men avsaknaden av nödvändiga detaljer gör det i många fall svårt att analysera konsekvenserna av lagförslaget. EU:s behov av att svara mot oförutsedda ändrade prioriteringar behöver balanseras mot forskningens behov av långsiktighet och planering.

- Lunds universitet noterar ett ökande fokus på konkurrenskraft och anser att programmets politiska inriktning bör styras av långsiktig sådan, och inte drivas av kortsiktiga ekonomiska vinster. En bred bas av världsledande forskning är nödvändig för Europas långsiktiga konkurrenskraft, och investeringar i pelare 1¹ är bevisat ett av de mest framgångsrika sätten att mobilisera forskarnas kreativitet till världsledande forskning.
- Lunds universitet står bakom förslaget om en dubblerad budget till det *Europeiska forskningsrådet* (ERC), och att denna ökning bibehålls under förhandlingarna är av största vikt. Lunds universitet är samtidigt oroat över de förslag kring ERC:s förvaltning som ser ut att försvaga den viktiga positionen för rådets ordförande.
- Lunds universitet står bakom förslaget om en ökad budget för *Marie Skłodowska-Curie-åtgärder* (MSCA), även om en ännu större ökning hade varit önskvärd då detta instrument har ett stort europeiskt mervärde sett till den forskning som utförs och är ett verktyg för strategisk rekrytering. Lunds universitet anser dessutom att MSCA bör fortsätta vara öppet och forskardrivet och att föreslagen styrning av finansiering till utvalda forskningsområden (*directionality*) därför inte genomförs.
- Lunds universitet välkomnar att lagförslaget strävar mot mindre detaljstyrning, särskilt i pelare 2, *Konkurrenskraft och*

¹ Lunds universitet noterar att det som i FP9 heter pelare är i FP10 döpt till 'part'. I väntan på en vedertagen svensk översättning därav använder detta remissvar det etablerade 'pelare' för ramprogrammets fyra huvuddelar, samt 'del' och 'instrument' används för att beskriva finansieringsmekanismerna inom varje pelare.

Samhälle. Dessa skrivningar behöver dock förtydligas i den bindande delen av lagförslaget.

- Lunds universitet anser att den föreslagna strukturen med fyra pelare är mycket tydlig och möjligen ännu bättre än den nuvarande strukturen.
- Lunds universitet efterfrågar större tydlighet i relationen mellan FP10 och den föreslagna *Europeiska konkurrenskraftsfonden* (EKF). Nuvarande beskrivningar i lagförslaget är alldeles för svårtolkade.

Detaljerad redogörelse för Lunds universitets synpunkter

Lunds universitets yttrande fokuserar främst på frågan om vilka delar i förslaget som bedöms extra viktiga att värna respektive mota vid kommande förhandlingar. En inledande redogörelse för övriga fyra frågor görs även.

Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka excellent europeisk forskning och innovation?

Lunds universitet bedömer att förslaget skapar goda förutsättningar för excellent och världsledande forskning. Förslaget kan också bidra till excellent innovation, men för detta förutsätts också åtgärder för att förbättra en gemensam marknad för och ökad efterfrågan på innovationer, i enlighet med rekommendationerna i Draghi-rapporten om Europas konkurrenskraft och halvtidsutvärderingen av Horisont Europa (FP9).

Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka synergier mellan europeisk och svensk forskning och innovation? | Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka det svenska deltagandet i ramprogrammet?

Lunds universitet bedömer att förslaget skapar goda förutsättningar för stärkta synergier mellan europeisk och svensk forskning och innovation. Den tydliga strukturen, ökade resurser, enklare ansökningsförfaranden samt minskad detaljstyrning stärker alla förutsättningarna för synergier. Ökad synergi förutsätter också

åtgärder i Sverige, i linje med de incitament som en ökad tilldelning av basanslag enligt framgång i att erhålla EU-medel ger, vilket har aviserats i Forsknings- och innovationspropositionen.

Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka samarbete mellan akademi och privat sektor?

Lunds universitet bedömer att förslaget kan skapa förutsättningar för att stärka samarbete mellan akademien och privat sektor, men att detta beror på hur de mer detaljerade reglerna för pelare 2 och pelare 3 verkställs. Det beror också på hur kopplingen till EKF görs och hur enkelt det blir för privata aktörer att delta i ansökningar till samarbetsprojekt.

Följande avsnitt redogör för vilka delar i förslaget som Lunds universitet anser extra viktiga att värna respektive mota vid kommande förhandlingar. Avsnittet behandlar frågor kring programstruktur såväl som horisontella aspekter.

Programstruktur

Pelare 1 – Vetenskaplig spetskompetens

- Lunds universitet välkomnar att ERC:s ökade budget alltså kommer att fördelas på grundval av spetskompetens. Beslut om ERC:s finansieringsinstrument ska fortsatt göras av ERC:s vetenskapliga råd. Lunds universitet vänder sig mot alla förslag att politiskt styra ERC:s finansiering eller att använda den för att samfinansiera andra initiativ inom ramprogrammet, såsom ”moonshots”. Fortsatt oberoende för ERC:s vetenskapliga råd är en av nycklarna till instrumentets framgång. Det är bra att detta understryks i lagförslaget. Det är därför bekymrande att se förslag som skulle kunna leda till en försvagad position för ERC:s ordförande. Detta gäller förkortningen av ordförandens mandatperiod till två år samt ett borttagande av bestämmelser om att ordföranden måste vara bosatt i Bryssel, använda minst 80 % av sin tid på ERC-uppdraget och nivån på ersättning för ordföranden. Lunds

universitet anser att dessa bestämmelser måste återföras in i det särskilda programmet, samt mandatperiodens längd återställas, för att kunna garantera ERC:s ordförandes viktiga position och självständighet från den Europeiska kommissionen.

- Lunds universitet välkomnar att MSCA föreslås få ökad budget, då det är i hög grad underfinansierat, men hade föredragit om instrumentet stärktes och vidareutvecklades snarare än att det endast ska "fortsätta" i FP10. Det är bekymmersamt att det i det särskilda programmet föreslås att MSCA ska kunna användas till tematiska prioriteringar utan att extra finansiering tillförs. MSCA måste förbli ett nyfikenhetsdrivet program och s.k. *direktionalitet* bör undvikas för att behålla dess attraktivitet. Lunds universitet ser positivt på att medlemsländer kan välja att stödja ansökningar inom utvalda områden, såsom skett genom Vinnovas satsning på MSCA-postdoktorer inom 6G-området.
- Lunds universitet ställer sig frågande till motiveringen till, och konsekvensen av, att flytta det *Gemensamma forskningscentrumet* (JRC) till pelare 1, särskilt då det fortsatt ska vara ett policydrivet instrument. En lämpligare hemvist för JRC hade varit pelare 4 om det Europeiska forskningsområdet.

Pelare 2 – Konkurrenskraft och Samhälle

- Lunds universitet välkomnar uppdelningen av pelare 2 i en del med fokus på Konkurrenskraft och en på Samhälle. Det är särskilt positivt att delen Samhälle inte ska knytas till EKF utan vara oberoende av den.
- Lunds universitet anser att delen Samhälle är mycket viktig för samarbetsforskningen, med ett särskilt fokus på globala samhällsutmaningar. Budgeten för den här delen bör stärkas för att skapa en bättre balans mellan Konkurrenskraft och Samhälle. En specificerad uppdelning av budgeten mellan delarna Globala samhällsutmaningar, Uppdrag (*missions*) och det nya europeiska Bauhaus behövs också, där så stor del som möjligt bör gå till globala samhällsutmaningar. Lunds

universitet beklagar att kulturarv och kreativa näringar inte finns omnämnt i vare sig Samhälle- eller Konkurrenskraftsdelen av FP10. Det förefaller särskilt konstigt med tanke på satsningar som påbörjas under den senare delen av FP9 genom till exempel ett partnerskap om motståndskraftigt kulturarv.

- Lunds universitet står bakom förslaget att delarna Uppdrag och det nya europeiska Bauhaus endast ska finansiera forskning- och innovationsrelaterade aktiviteter inom dessa. Erfarenheter från FP9 visar att sådana aktiviteter inom dessa instrument var väldigt få. Lunds universitet är positivt inställt till det nya europeiska Bauhaus som initiativ, men är tveksamt till att det bör lyftas upp som en egen del. Mer lämpligt hade varit att det blir en destination eller motsvarande inom de globala samhällsutmaningarna, för att underlätta synergier med övrig forskning.
- Lunds universitet efterfrågar större tydlighet kring vad som avses med den föreslagna täta kopplingen mellan FP10 och EKF. Nuvarande lagförslag gör det svårt att förstå och analysera hur Konkurrenskraftsdelen kommer att fungera i praktiken. Det behövs särskilt en tydligare beskrivning av hur de fyra policyfönstren inom FP10 kommer att styras. Viktiga frågor kring koordineringen av budgeten mellan FP och EKF behöver besvaras. Till exempel, vad händer med finansieringen i Konkurrenskraftsdelen i FP10, vilken behöver långsiktighet och förutsägbarhet, om ändringar görs i tematiska prioriteringar i EKF, baserat på kortsiktiga mål?
- Lunds universitet understryker att arbetsprogrammen bör skrivas av personer med forskningspolitisk kompetens och vetenskaplig expertis bör delta i processen för att säkerställa att de senaste forskningsrönen blir underlag till programmets prioriteringar. Rollen för EKF:s föreslagna *Strategic Stakeholder Board* behöver förtydligas, kring dess påverkan på innehållet i FP10, och vilken roll som forskare kommer att kunna spela här.

- Lunds universitet anser att det snarare borde vara FP10:s pelare 2 som bidrar till EKF:s styrning än tvärtom. FP10 bör finansiera forskning och innovation oberoende av EKF:s politiska styrning och utfallet av forskning och innovation i FP10 bör bidra till att forma EKF:s inriktning.
- Lunds universitet står bakom Kommissionens strävan efter förenkling med mindre detaljstyrning i pelare 2, med förslag om mindre styrda programtexter, öppna utlysningar som standard och färre utlysningar med endast ett finansierat projekt. Detta behövs för att göra programmet mer attraktivt för forskare. Dock återfinns dessa skrivelser endast i motiveringen till förordningen. Dessa aspekter bör skrivas in i den bindande lagtexten, särskilt principen om öppna utlysningar som standard. Lunds universitet anser också att det är viktigt att utvärderingsprocesserna anpassas efter ett system med fler öppna utlysningar, då dessa kräver fler och bredare kompetenser hos utvärderare.
- Lunds universitet anser att lagförslaget nämner flera viktiga horisontella aspekter som bör värnas, bland annat forsknings-samverkan (*collaborative research*), tvärvetenskap och integrering av samhällsvetenskap och humaniora.
- Lagförslaget nämner att finansieringen av höga och låga tekniska mognadsgrader (TRL) ska vara balanserad. Lunds universitet efterfrågar en bättre balans jämfört med hur situationen har varit i FP9, dvs. det behövs fler reella möjligheter för forskning på låg TRL-nivå i pelare 2. Lunds universitet befarar att dessa möjligheter kan bli ännu färre med tanke på den nära kopplingen till EKF. Om EU på allvar vill satsa på konkurrenskraft behövs investeringar i forskning före det konkurrensutsatta stadiet samt på låg och medel TRL-nivå.
- Lunds universitet ställer sig tveksamt till hur de föreslagna ”moonshots” ska fungera. Mycket fokus läggs på dessa initiativ i den presskommunikation (genom ett faktablad) som omger lagförslaget, men i lagförslaget omnämns de endast i motiveringen och tycks därmed sakna rättslig grund. Lunds

universitet efterfrågar större tydlighet kring vad denna nyhet är, då den framstår som snarlik de nuvarande uppdragen (*missions*) i FP9, som också föreslås fortsätta. Eventuell finansiering för *moonshots* ska inte tas från nyfikenhetsdrivna instrument som ERC och MSCA.

Pelare 3 – Innovation

- Lunds universitet välkomnar en ökad budget till innovationspelaren i FP10, men efterfrågar mer detaljerad information om uppdelningen av budgeten mellan pelarens olika instrument för att kunna bedöma dess konsekvens för forskningen. Lunds universitet anser att EIC Pathfinder och EIC Transition bör prioriteras, och särskilt de öppna utlysningarna inom de båda. Erfarenheterna från FP9 visar att det är svårt att matcha forskares intressen och ambitioner med de väldigt snäva utmaningsdrivna utlysningarna.
- Lunds universitet noterar också att EIT, det Europeiska institutet för innovation och teknik, inte omnämns i lagförslaget. Lunds universitet efterfrågar förtydligande kring om EIT ska fortsätta oberoende från FP10 och EKF, eller om aktiviteter knutna till EIT-KIC alltså kan få finansiering från instrumentet Innovationsekosystem.

Pelare 4 – Europeiska forskningsområdet

- Lunds universitet ställer sig tveksamt till att medel ur FP10 ska kunna användas till uppbyggnad av forsknings- och teknikinfrastruktur. Denna typen av finansiering bör hellre tas från EKF eller de nationella och regionala partnerskapsplanerna. För svenskt vidkommande vore det mer lämpligt om FP10-finansieringen fokuserar på att finansiera forskare och utrustning. För att förstå konsekvenserna för forskningsinfrastruktur behövs också tydligare detaljer kring hur budgeten ska fördelas mellan pelare 4:s olika delar.
- Lunds universitet anser att en viktig fråga att bevaka blir hur delen om det Europeiska forskningsområdet (ERA) kommer

att bidra till, och vara knuten till, den kommande rättsakten om ERA.

Horisontella aspekter

- Lunds universitet beklagar att lagförslaget om associering till FP10 är identiskt som i FP9 när det gäller kategoriseringen av tredjeländer. Storbritannien och Nordirland och Schweiz bör ges möjlighet till snabbspår i associationsförhandlingarna så att dessa båda länder kan delta i FP10 från dag ett, med tanke på deras betydelse för europeisk forskning och som samarbetspartner för svenska forskare. Den nära länken mellan FP10 och EKF skapar också risker för associeringen av starka forskningsländer utanför Europa. Det förefaller oklart vad dessa länder skulle ha för intresse av att associera sig till ett program som främst syftar till att stärka Europas strategiska autonomi och välstånd. Lunds universitet står hursomhelst bakom möjligheten för tredjeländer att associera sig till FP10 såväl som EKF.
- Lunds universitet välkomnar att 'världsledande forskningsinstitutioner' nu nämns som ett operativt mål i det särskilda programmet för genomförande. Däremot är det olyckligt att "stärka framstående grundforskning och spetsforskning" samt "stärka det internationella samarbetet" föreslås tas bort. Lunds universitet utgår från att detta inte är ett tecken på minskande betydelse för dessa båda principer och anser därför att de bör kvarstå som operativa mål för ramprogrammet. Principen om vetenskaplig spetskompetens och behovet av internationellt samarbete är fundamentala för europeisk forskning och är dessutom två av nycklarna till de olika ramprogrammets framgång.
- Lunds universitet noterar att FP10 'kan stödja aktiviteter med dubbla användningsområden' (*dual use*), men denna text återfinns endast i motiveringen. Lunds universitet efterfrågar därför en uppdatering i lagförslaget för att förtydliga relationen mellan civil, *dual use* och/eller militär forskning i FP10. Endast för det Europeiska innovationsrådet finns en

specifikation om att instrumentet kan finansiera *dual use* och försvarsaktiviteter, men för resten av programmet är situationen oklar.

- Lunds universitet välkomnar användandet av klumpssummor eftersom det kan minska administrationen i genomförandet av beviljade projekt. Vinsterna av mindre administration i projektgenomförandet äts dock upp av den ökade administrationen i ansökningsfasen. Lunds universitet upplever att forskare är positiva till klumpsummemodellen då den lägger större fokus på vetenskapliga leveranser än ekonomisk rapportering. Ansökningsfasen behöver dock förenklas, till exempel genom ökat användande av tvåstegsansökningar. Tydligheten om kraven som rör granskning måste öka. Klumpssummor beskrivs av kommissionen som en förenkling då tidrapporter inte ska behövas. I praktiken används tidrapporter fortfarande i stor utsträckning, eftersom det inte finns exempel på utvärdering av korrekt effektivering.
- Lunds universitet är tveksamt till mervärdet av att ta bort distinktionen mellan forsknings- och innovationsåtgärder och innovationsåtgärder. Det kommer alltså att krävas en detaljerad beskrivning av vilka typer av aktiviteter som kan finansieras med dessa två olika instrument.
- Lunds universitet kan inte tillstyrka förslaget om ett enhetligt regelverk (*single rulebook*) som omfattar både FP10 och EKF. Dels är det av stor vikt att ett sådant regelverk är på plats vid ramprogrammets start, och erfarenheter från FP9 visar att det är tidskrävande att ta fram dessa dokument redan för ett enskilt program. Dels förefaller det inte rimligt att ha samma regelverk för forskningsprojekt och marknadsnära aktiviteter. Däremot förordar Lunds universitet ett enhetligt regelverk inom FP10 som inkluderar alla dess tillhörande partnerskap.

Beslut

Beslut att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av stf förvaltningschef Torun Forslid efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av forskningshandläggare Rickard Eksten, Forskningservice.

Erik Renström

Dokumentet är signerat digitalt, se slutet av dokumentet.